

Vastaanottaja
Varsinais-Suomen ELY-keskus

Asiakirjatyyppi
Luontoselvitys

Päivämäärä
7.6.2021

VIITASAMMAKKO- JA PESIMÄLINNUSTOSELVITYS **VALTATIE 2, PORI TS**

VIITASAMMAKKO- JA PESIMÄLINNUSTOSELVITYS VALTATIE 2, PORI TS

Projekti **Vt 2:n parantaminen Porin keskustan kohdalla, luontoselvitykset**
Projekti nro **1510059157-022**
Vastaanottaja **Varsinais-Suomen ELY-keskus**
Asiakirjatyyppi **Luontoselvitys**
Versio **1**
Päivämäärä **7.6.2021**
Laatija **Elviira Ritari, Satu Laitinen**
Tarkastaja **Satu Rajava**
Kansikuva *Viitasammakkoselvityksen kohteena oleva lampi kuvattuna 11.5.2021*

Ramboll
PL 718
Pakkahuoneenaukio 2
33101 TAMPERE

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
<https://fi.ramboll.com>

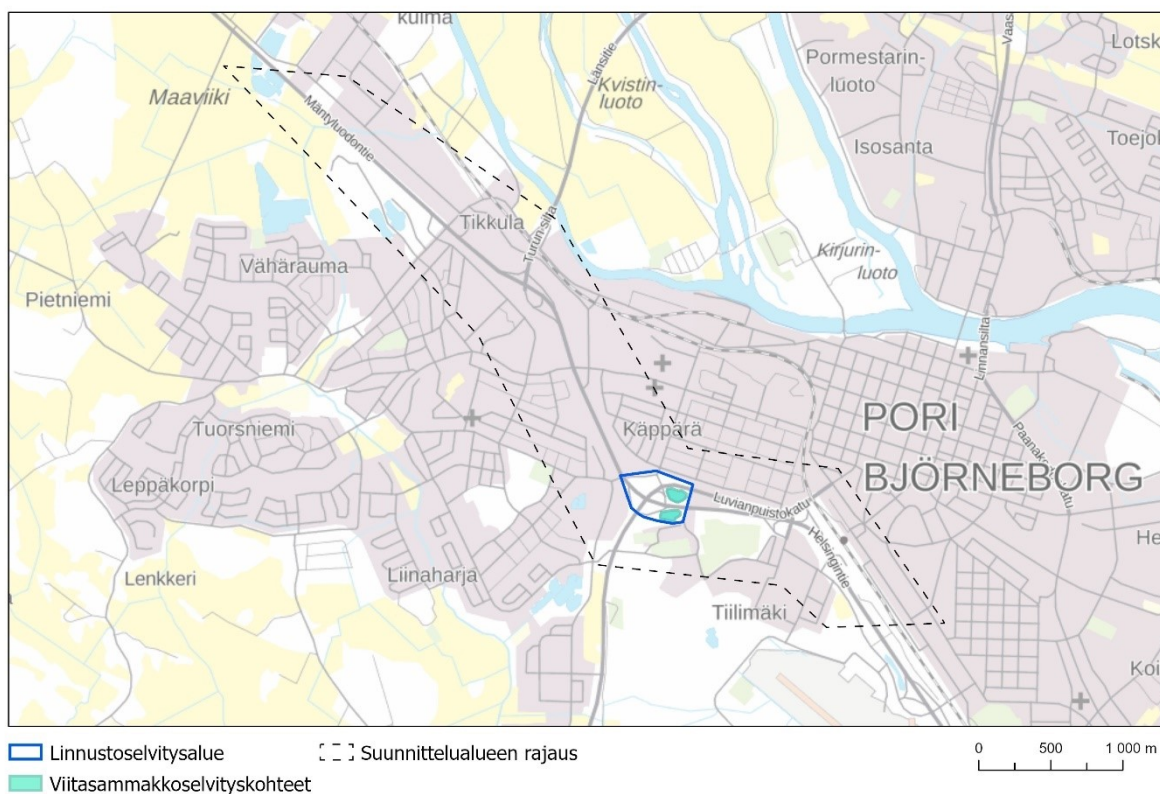
SISÄLTÖ

1.	Johdanto	2
2.	Viitasammakkoselvitys	3
2.1	Suojelu	3
2.2	Kuvaus ja ekologia	3
2.3	Menetelmät	4
2.4	Tulokset	5
3.	Pesimälinnustoselvitys	7
3.1	Lähtötiedot	7
3.2	Menetelmät	7
3.3	Tulokset	7
4.	Yhteenveto ja suositukset suunnitteluun	9
5.	Lähteet	10

1. JOHDANTO

Ramboll Finland Oy teki Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimeksiannosta viitasammakko- ja pesimälinnustoselvitykset Porissa valtatie 2 parantamiseen liittyen. Viitasammakkoselvityksestä vastasi FM ekologi Elviira Ritari ja pesimälinnustoselvityksestä FM biologi, luontokartoittaja Satu Laitinen Ramboll Finland Oy:sta. Projektipäällikkönä työssä toimi väylätekniikan toimialapäällikkö Satu Rajava Ramboll Finland Oy:sta.

Viitasammakkoselvityksen kohteena oli kaksi valtatie 2:n kupeeseen sijoittuvaa lampea. Toinen lammista sijoittuu Luvianpuistokadun ja valtatie 2:n väliin ja toinen valtatie 2:n eteläpuolelle. Linnustoselvitys tehtiin samojen lampien sekä läheisten ramppien ympäristöön. Selvitysalueet on esitetty kartalla kuvassa 1-1.

Kuva 1-1. Linnusto- ja viitasammakkoselvitysalueet.

2. VIITASAMMAKKOSELVITYS

2.1 Suojelu

Viitasammakko on koko maassa rauhoitettu ja se mainitaan EU:n luontodirektiivin liitteessä IV. Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan luontodirektiivin liitteen IV lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Kieltoon voidaan hakea poikkeuslupaa alueelliselta ELY-keskukselta. Poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että lajin suotuisa suojelutaso ei heikkene, hankkeella ei ole muuta toteuttamisvaihtoehtoa ja hanke on yhteiskunnan edun mukainen. Viitasammakko ei ole Suomessa uhanalaiseksi luokiteltu laji (Hyvärinen ym. 2019).

2.2 Kuvaus ja ekologia

Viitasammakko (*Rana arvalis*) muistuttaa paljon sammakkoa (*R. temporaria*), ollessaan kuitenkin täysikasvuista sammakkoa hiukan pienempi. Lajit voidaan erottaa toisistaan kuonon mallista ja sisimmän takavarpaan kyhmystä. Parhaiten lajit voi kuitenkin erottaa toisistaan koiraiden kutuääntelystä – viitasammakon kutuääntely on pulputtavaa.

Viitasammakon kutu alkaa etelässä huhti-toukokuun vaihteessa, jolloin sammakot kokoontuvat suurina joukkoina kutualueille (Kuva 2-1). Kutu on vilkkaimmillaan öisin. Kutumenot kestävät useita vuorokausia, ja niiden lopuksi naaras laskee 500-2000 munaa muutamana klönttinä, jotka painuvat pohjaan ja jäävät sinne. (Jokinen 2012)

Kuva 2-1. Kutevat viitasammakot.

Viitasammakkoa esiintyy miltei koko Suomessa Metsä-Lappiin asti. Sen tapaa varmimmin merenlahtien ja järvien rantamilta, räme- ja aapasoilta sekä joskus myös soistuneilta

metsämailta. Toisaalta se kutee myös merialueemme tulvalampareissa ja murtovesilahdissa. Se voi myös talvehtia murtovedessä. Viitasammakko kutee monesti samoissa vesissä kuin sammakkokin; ei kuitenkaan matalissa, helposti kuivuissa ojissa ja allikoissa. Viitasammakot ovat varsin paikkauskollisia, eivätkä ne lähde kauaksi kutuveden läheisyydestä. Laji on pääasiassa hämääväaktiivinen, mutta voi kostealla säällä liikkua myös päiväsaikaan. (Jokinen 2012)

Viitasammakoiden on havaittu talvehtivan pääasiassa maahan kaivautuneena (Ruuth 2017). Muita tyypillisiä talvehtimispaikkoja ovat hitaasti virtaavat joet ja purot, joiden vesikasvillisuuden seasta viitasammakoita on löydetty alle puolen metrin syvyydestä. Viitasammakot pystyvät tarvittaessa kylmähorroksen aikana jäiden paksuuntuessa hakeutumaan syvemmälle veteen. (Jokinen 2012)

Viitasammakkoa uhkaa sopivien elinympäristöjen häviäminen. Matalat merenlahdet ja veden peittämät ranta-alueet, suot, umpeen kasvavat järvet ja tulvaherkät alueet ovat kaikki uhanalaisia luontotyyppejä. Haitallisia ympäristömuutoksia viitasammakoiden esiintymisalueilla aiheuttavat maa- ja vesirakentaminen, soiden ja lammikoiden ojitus, maaperän ja vesien happamoituminen sekä ympäristön kemikalisoituminen. (Jokinen 2012)

2.3 Menetelmät

Viitasammakon esiintymistä alueella selvitettiin kuuntelemalla koiraiden kutuääntelyä lajin kutuaikaan. Viitasammakkokartoitus on oleellista ajoittaa oikeaan aikaan. Kudun alkua seurattiin muun muassa Suomen lajitietokeskuksen Laji.fi -havaintopalvelusta, sekä sääolosuhteita tarkkailemalla. Viitasammakkoselvitys toteutettiin 11.5.2021, jolloin äkillinen lämpeneminen kylmän ajanjakson jälkeen käynnisti viitasammakon kudun.

Viitasammakot ovat herkkiä häiriöille, joten mahdollisia kutupaikkoja lähestyttiin varovasti. Häiriintyneenä viitasammakot lopettavat laulun ja saattavat olla piilossa veden alla useita minuutteja. Kuuntelun ohessa arvioitiin elinympäristön soveltuvuutta viitasammakolle. Molemmilla maastokäynneillä selvitysalueella vietettiin pidemmän aikaa siten, että molempien lampien ympäristö kuunneltiin kattavasti läpi (Kuva 2-2).

Kuva 2-2. Viitasammakkoselvityksen kohteena olleet lammet.

Arvio viitasammakoiden määrästä perustuu laulun voimakkuuteen ja intensiteettiin; yksittäiset viitasammakot on helpompi erottaa ja saada siten tarkempi arvio kuin kymmenien tai satojen viitasammakoiden yhtäaikainen laulu, jolloin ääntely on jatkuvaa, voimakasta pulputusta, joista yksittäisiä viitasammakoita ei pysty erottamaan. Kutuaikana kutupaikoilla on myös aina naaraita ja nuoria koiraita, jotka eivät ääntele. Kartoituksessa voidaankin siten vain arvioida koiraiden lukumäärää.

2.4 Tulokset

Kummastakaan lammesta ei havaittu äänteleviä viitasammakoita. Lampien ei myöskään arvioitu olevan erityisen soveltuvia viitasammakon elinympäristöiksi, sillä lampien rannat olivat suurelta osin louhikkoiset tai avoimet ja harvaa järviruo'osta koostuvaa vesikasvillisuutta oli vain paikoin (Kuva 2-3 ja Kuva 2-4). Lisäksi ainakin eteläisemmässä lammessa polski kaloja, jotka voivat syödä sammakonkutua.

Kuva 2-3. Pohjoisempi lampi.

Kuva 2-4. Eteläisempi lampi.

3. PESIMÄLINNUSTOSELVITYS

3.1 Lähtötiedot

Varsinais-Suomen ELY-keskukselta pyydettiin tietoja alueella mahdollisesti pesineistä huomionarvoisista lintulajeista. ELY-keskukselta (Iiro Ikonen, sähköposti) saatujen alustavien tietojen mukaan eteläisemmässä lammessa on useana vuonna pesinyt nokikana, jonka uhanalaisuusstatus on erittäin uhanalainen (EN).

3.2 Menetelmät

Pesimälinnustoa selvitettiin yhdellä maastokäynnillä keskittyen suojelullisesti huomionarvoisiin lajeihin. Maastokäynti tehtiin Ruutukuopan lampien ja läheisten ramppien ympäristöön 28.5.2021 klo 4.40-7.00. Lampien ympäristöä havainnoitiin kiikareita apuna käyttäen ja pesiviksi tulkittavat lintulajit merkittiin peruskarttapohjalle. Sää oli selvityksen aikaan tyyni, kirkas ja osittain sumuinen, lämpötila noin +7°C.

3.3 Tulokset

Ramppien ja lampien ympäristössä pesivä linnusto koostuu pääosin yleisistä ja kulttuuriympäristöille tyypillisistä lajeista: rastaista, peipoista, pajulinnuista, sepelkyyhkyistä, kirjosiepoista ja pikkuvarpusista. Lampien ympärillä on rehevää pensaikkaa ja istutettua koivikkoa, joissa on myös hieman vaateliaampien lehtokertun, mustapääkertun ja harvalukuisen viitakerttusen reviierejä. Kiertelevinä lammilla havaittiin kalatiira ja kalalokki. Viitasammakkoselvityksen yhteydessä tehtiin havainto telkistä pohjoisemmalla lammella, mutta pesimälinnustoselvityksen yhteydessä lajia ei havaittu.

Selvityksen yhteydessä havaittiin viisi punaisella listalla olevaa lintulajia (taulukko 3-1).

Nokikana ja **viherpeippo** on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN), **pajusirkku** vaarantuneeksi (VU) ja **västäräkki** ja **pensaskerttu** silmälläpidettäväksi (NT). Lintudirektiivin I-liitteessä mainittuja, pesiviksi tulkittavia lajeja ei havaittu.

Taulukko 3-1. Selvityksessä havaitut suojelullisesti huomionarvoiset pesimälajit, parimäärät ja suojeluluokitukset. EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Laji	Tiet. nimi	Parimäärä	Suojeluluokitus
Nokikana	<i>Fulica atra</i>	1	EN
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>	3	NT
Viherpeippo	<i>Chloris chloris</i>	1	EN
Pajusirkku	<i>Schoeniclus schoeniclus</i>	2	VU
Pensaskerttu	<i>Curruca communis</i>	4	NT

Nokikanaparilla oli eteläisemmässä lammessa ruovikossa pesä, jossa oli ainakin kaksi poikasta. Nokikana on rehevien vesistöjen laji, joka on vähentynyt 2000-luvulla huomattavasti. Kannan laskun syinä pidetään mm. vesistöjen liiallista rehevöitymistä ja lisääntyneiden pienpetojen taholta tulevaa saalistuspainetta.

Viherpeipporeviirejä havaittiin yksi. Lajin uhanalaistumisen syynä on mm. ruokintapaikoilla leviävä loinen, joka romahdutti kannan nopeasti 2000-luvun alkupuolella. Nykyään kanta on taas elpymässä. Pajusirkuilla oli kaksi reviiiriä pohjoisemman lammen kapealla ruovikkovyöhykkeellä, västäräkeillä kolme reviiiriä lampien reunoilla ja pensaskerttuilla kaikkiaan neljä reviiiriä lampia ympäröivissä pensaikoissa. Viimeksi mainitut kolme lajia ovat vähentyneet viime aikoina, mutta syyt eivät ole täysin selvät (Hyvärinen ym. 2019).

Huomionarvoisten lajien reviiirit on esitetty kartalla kuvassa 3-1.

Monipuolisimmat elinympäristöt löytyvät lampien ympäristöstä. Ramppien alueiden puusto on enimmäkseen harvaa, varttunutta, istutettua koivikkoa, jonkin verran on myös mäntyä ja poppelia. Ramppien alueella ei havaittu huomionarvoisia lintulajeja yhtä pensaskerttureviiriä lukuun ottamatta.

Kuva 3-1. Suojellisesti huomionarvoisten lajien reviirit selvitysalueella.

Kuva 3-2. Eteläisemmän lammen länsireunaa, jossa nokikanan pesä sijaitsi (vasen kuva) ja ramppien puustoa (oikea kuva).

4. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET SUUNNITTELUUN

Alueelta ei löydetty viitasammakkoa, eivätkä ne siten aseta tierakentamiselle erityissuunnittelutarpeita.

Rakennustöitä ei tule aloittaa eikä puustoa raivata lintujen pesimäaikana 1.4.-31.7. Lampien ruovikkorantoja ja lampia ympäröiviä pensaikoita ja puustoa on suositeltavaa säästää mahdollisimman paljon lintujen monipuolisten elinympäristöjen turvaamiseksi.

5. LÄHTEET

Jokinen, M. 2012. Viitasammakko *Rana arvalis* Nilsson, 1842. Esiselvitys, Suomen ympäristökeskus.

Luonnonsuojelulaki, 20.12.1996/1096

Hyvärinen, E., Juslén, A.; Kemppainen, E.; Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.). 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Suomen Ympäristökeskus.

Ruuth, J. 2017. Viitasammakon (*Rana Arvalis*) Liikkuminen ja elinpiiri muuttuneessa elinympäristössä. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto. 32 s.

Varsinais-Suomen ELY-keskus. Ikonen Iiro, sähköposti 10.5.2021.